

Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM

Beograd, Srbija
16. jun 2010.

Konsultacije sa verskim zajednicama u Srbiji o osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama ratova od 1991. -2001. (REKOM) organizovali su Fond za humanitarno pravo i Agencije Skupštine grada Beograda e za saradnju sa nevladinim organizacijama i evropsku harmonizaciju. Konsultacije su održane u svečanoj Sali Skupštine grada Beograda. U raspravi je učestvovalo 26 perdstavnika različitih konfesija i devet posmatrača. Skup je otvorio Danko Runić, direktor Agencije za saradnju sa nevladinim organizacijama i evropsku harmonizaciju, a moderirala je Milanka Šaponja – Hadžić. Uvodničari su bili rabin Isak Asijel iz Jevrejske zajednice u Srbiji i novinar i teolog Drago Pilsel. O tome Zašto REKOM govorio je Dejan Kožul (Fond za humanitarno pravo, Srbija) a o toku rasprave o Inicijativi za REKOM govorila je Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija. 20 uečsnika je potpisalo izjavu o pristupanju Koaliciji za REKOM. RTS je u Dnevniku II objavila detaljan izveštaj sa konsultacija.

Mišljenja i predlozi učesnika/ca:

Inicijativa za osnivanje REKOM nadilazi dnevnu politiku.

(...) ovakvu inicijativu treba da podržimo jer ova inicijativa je čak u krajnjoj liniji religijsko pitanje. Ovo nadilazi dnevnu politiku, ovo je pitanje pravde i ovo je pokušaj da se pravda pravdom ište. (Rabin Yitshak Asiel, Jevrejska zajednica u Srbiji, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Skupština grada, Beograd, 16. jun 2010.)

Žrtvama treba dati priliku da govore. To će biti isceljujući i otrežnjujući momenat za sve.

(...) žrtve retko između sebe komuniciraju, one ostaju u svojim taborima ali zato oni koji pokrenu ratove vrlo često komuniciraju bez ikakvog problema. Zato ovde, u ovom trenutku, mislim da je sazrelo vreme da svi zajedno imamo priliku i da damo priliku žrtvama da govore. Mislim da će to biti jedan isceljujući momenat i otrežnjujući moment za sve nas. (Rabin Yitshak Asiel, Jevrejska zajednica u Srbiji, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Skupština grada, Beograd, 16. jun 2010.)

REKOM ima šansu ako se uključe verske zajednice.

REKOM ima šansu ukoliko bi se i vjerske zajednice uključile u taj proces. Nakon, čini mi se dosta uspješne konzultacije koje smo imali u Hrvatskoj, imam dojam da dvije najveće kršćanske crkve na polju Jugoslavije - Srpska pravoslavna crkva i Katolička crkva ne uspevaju iskoristiti sav mirotvorni potencijal, sav kapacitet, svo ono pamćenje koje imaju, da bi zajedno sa Islamskom zajednicom, Židovskom vjerskom zajednicom i drugim crkvama i verskim zajednicama shvatili da je pred njima to jedno plodno tlo i da ne bi smjeli kaskati za

političarima. (Drago Pilsel, novinar, teolog, član Koalicije za REKOM, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Inicijativa za REKOM vraća na staze međusobnog poštovanja, na staze dobročinstva.

Ova inicijativa je možda prostor gde se možemo vratiti i povratiti na prave staze, staze međusobnog poštovanja, staze dobročinstva. (Muhamed Jusufspahić, Islamska zajednica Srbije, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Žrtve se ne mogu razdvajati po vjeri, uzroku stradanja, niti po nacionalnosti-

Pa nitko tko u istinu prihvaća tradiciju abrahamskih religija, židovstvo, islam, kršćanstvo, ne može razdvajati žrtve niti po nacionalnosti, niti po vjeri, niti po načinu stradavanja, ni po uzroku stradavanja. (Drago Pilsel, novinar, teolog, član Koalicije za REKOM, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Prioritet je istraživanje i lečenje uzroka stradanja ljudi.

Kajanje, pomirenje, praštanje spada na bit vjere. Zatim je, ono što je vrlo važno i mislim da je suradnja bitna baš ovdje, a to je na istraživanjima uzroka zašto se moglo doći do takvih stanja da i na područjima našim gdje su ratovi bili stradalo toliko ljudi i da u tome zapravo stradaju i toliki vjernici i da nastane jedna takva sada bih rekao ne netrpeljivost nego rezerva što je gospodin Drago tako jasno rekao za odnose dviju velikih crkava. Jedan od programa je svakako liječiti uzroke. (Andrija Kopilović, Katehetski institut Rimokatoličke crkve, Subotička biskupija, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Svaka verska zajednica neka izdvoji primere zločina počinjene od sopstvenih pripadnika i osudi ih.

Predlažem da svaka od verskih zajednica, naravno pored načelne osude zločina, poziva na mir, pomirenje i slično, izdvoji recimo primere kršenja ljudskih prava ili zločine počinjene od sopstvenih pripadnika uključujući i velikodostojnike ili podrške ili odsustva osude zločina od strane sopstvenih pripadnika i suprotne primere iz redova druge verske zajednice. (Milan Sitarski, Beogradska otvorena škola, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Ključno je istražiti uzroke, i ne treba preseći vremenski period kojim će se REKOM baviti.

Mislim da je ključno istražiti uzroke, lečiti uzroke, a uzroci su po prirodi stvari... oni prethode posledicama, prethode manifestacijama posledica tako da mislim da je veći rizik preseći vremenski period, skratiti vremenski period koji bi se ispitivao nego ga produžiti. (Milan Sitarski, Beogradska otvorena škola, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Predlažem da se u celu priču kao što je radila i možda radi Katolička crkva koja je pored dijaloga sa ostalim verskim zajednicama otvorila i dijalog sa ateistima, da se u priču o zločinima uključe i ateisti, predstavnici naravno različitih ateističkih struja, mišljenja, škola mišljenja i idelogija i da se naravno i zločini počinjeni od strane zastupnika tih škola mišljenja uključe u ta razmatranja. (Milan Sitarski, Beogradska otvorena škola, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Vjerski mediji moraju izvještavati i o srpskim žrtvama i hrvatskim zločinima.

Naravno čitateljica ili čitatelj „Glasa koncila“ je čuo o stradanjima u Vukovaru, Ovčari, Almašu, Erdutu, a da ne govorim o Škabrnji, Nadinu i svim drugim stratištima Hrvata za vrijeme agresije na Republiku Hrvatsku. Ali bi bilo fer, ako prihvaćamo jedinstvo žrtve, bilo bi fer da u „Glasu koncila“ izađe reportaža o žrtvama iz Medačkog džepa. Bilo bi potrebno da katolički prosječni čitatelj sazna da su Hrvati nabili na kolac srpsku staricu 1993. u Medačkom džepu, u septembru '93. godine nedalako od Gospića. Dakle ta vrsta interakcija informacija se mora dogoditi. (Drago Pilsel, novinar, teolog, član Koalicije za REKOM, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Linkovati portale verskih zajednica sa portalom REKOM.

Što vas košta, dragi prijatelji da stavite link na REKOM gdje će se žrtve javljati, gdje će se bez obzira na nacionalnost, bez obzira na vjersko opredjeljanje, svejedno jesu li vjernici, ateisti, agnosticici, što god već, što vas košta da napravimo ono najmanje, onaj prvi korak, a to je linkovanje vaših veb stranica, vaših medija..., objaviti vaše stranice, otvoriti etar vaših emisija da se čuju izvorne priče žrtava. (Drago Pilsel, novinar, teolog, član Koalicije za REKOM, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Crkve treba da organizuju molitvena okupljanja za žrtve, kao podršku Inicijativi REKOM.

Podrška vašoj inicijativi neka budu molitvena okupljanja verujućih ljudi Avramovske tradicije. Predlažem da Jakov Fajfer bude prvi domaćin takvog molitvenog okupljanja. Mislim, volela bih, kad bi potekla inicijativa molitvenog okupljanja za žrtve (Marijana Ajzenkol, Međureligijski centar, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Zločini ne zastarevaju.

Smatram da su još opravdaniji razlozi da se opredelimo za princip koji postoji u međunarodnom pravu i koji postoji uopšte u pitanjima koja se tiču ratnih zločina i ne samo ratnih zločina nego zločina uopšte - to je da zločini protiv čovečnosti ne zastarevaju makar u meri u kojoj su dokazivi, a zločini počinjeni u ovom veku jesu dokazivi. Iako ne postoje svedoci, postoje arhive i

tako dalje, postoje čak i fotografije. Genocid nad Jermenima je za to jako dobar primer. (Vukašin Milićević, Srpska pravoslavna crkva, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Osim činjenica, važan je i kontekst.

Dakle ukoliko se bavimo i kontekstom, a ne samo statistikom to je da tako kažem blagosloveno, da prosto imamo statistiku iz koje ćemo da donesemo nekakav zaključak. Ukoliko se bavimo kontekstom, kontekst je onda suviše uvezan. (Vukašin Milićević, Srpska pravoslavna crkva, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Uključiti i akademske zajednice unutar konfesija.

Smatram da bi trebalo u ovaj proces uključiti, opet radi efikasnosti i akademske zajednice u okviru crkava. Ja mislim da je suština naći ljude koji su motivisani da se ozbiljno ovim pozabave u verskim zajednicama. Ako imate aktivnog člana verske zajednice koji je možda pri tom na nekoj odgovornoj poziciji, koji je aktivan, koji je lično zainteresovan iz perspektiva sopstvene vere i sopstvenog pogleda na život da se bavi ovim pitanjima, onda prosto čitava stvar postaje mnogo efikasnija i onda je mnogo lakše doći da tako kažem do najvišeg nivoa. (Vukašin Milićević, Srpska pravoslavna crkva, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Verske zajednice treba da propagiraju opraštanje i zaboravljanje.

(...) bilo bi dobro da mi vjerske zajednice, sve hrišćanske i nehrišćanske, da upravo propagiramo ovo opraštanje i zaboravljanje. (Dr Roman Miz, paroh Grko - katoličke Crkve, Novi Sad, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Crkvene zajednice treba da podrže registar činjenica o žrtvama, jer je to lekovito i način da žrtve primimo kao dio nas.

Da bi to podržali iz crkvene zajednice, baš taj registar da do njega dođe, tu vidim ulogu medija, jer dužno je to postaviti. Jer to je ljekovito, kako god bilo gorko iskustvo, kako god bio veliki broj ali ljekovit. Zato što znamo da je tako i tu su i vaši i naši ali su ipak ljudi i tada će žrtve osjetiti da ih primimo kao osobe i kao ljude koji su dio nas jer je to nečiji predak, nečiji brat, prema tome ta vrednota činjenica biće potpuna. (Andrija Kopilović, Katehetski institut Rimokatoličke crkve, župnik Subotičke biskupije, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Proces pomirenja je zadatak koji proizlazi iz činjenica.

(...) a to je proces pomirenja, to je ono što nam iz ovih činjenica mora proizaći kao zadatak, izazov. Crkvenoj zajednici je zadatak što učiniti da tako ne bude više. . (Andrija Kopilović, Katehetski institut

Rimokatoličke crkve, župnik Subotičke biskupije, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Nije važna hijerarhija, koliko predstavnici verskih zajednica koji „gore“ za rešavanje problema.

Ako idemo na najveću razinu, znači hijerarhijsku suradnju, nećemo daleko otići. Zašto? Treba radnika. Znači da onda ta dotična verska zajednica ili crkva, odabere, pošalje, delegira ili se sam nađe ko je za to zapaljen, ko gori na tu problematiku i može raditi. I taj da onda da svoj doprinos u ime te crkve, vjerske zajednice koju predstavlja recimo par ljudi u suradnji sa REKOM-om. U tom smislu vidim potpuno pravilno da moramo spustiti, ne nivo ni stručnoga ni dobroga, nego jednostavno hijerarhija ima svoje zadatke i treba je poštivati. (Andrija Kopilović, Katehetski institut Rimokatoličke crkve, župnik Subotičke biskupije, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Kazivanje žrtava treba da uključi i vreme pre rata, da se vidi u kom su kontekstu živeli.

Vezano za kazivanje žrtava, svedočanstva žrtava mislim da ona treba da uključe i period pre početka ratnih dejstava, dakle da se vidi u kom društvu, kom kontekstu su oni živeli. Ne samo odmah da skočimo na trenutak ratnih dejstava. Zašto je to bitno? Bitno je s jedne strane da da vidimo konkretno kako smo mi uopšte došli u tu situaciju. (Yitshak Asiel, Jevrejska zajednica u Srbiji, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Politička teologija da promatra uzroke i posledice i mogućnost pomirenja.

Kao podršku vašoj inicijativi, da mi bogoslovi napravimo jednu inicijativu, na jednom interdisciplinarnom bogoslovskom nivou koja bi teorijski, malopre sam o tome govorio u kontekstu političke teologije koja naravno ovde uopšte nije zastupljena ili nedovoljno zastupljena, promatrala uzroke i posledice i mogućnosti pomirenja. (Nikola Knežević, Centar za interdisciplinarna religijska istraživanja i političku teologiju, Protestanski teološki fakultet, Novi Sad, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Jedan od osnovnih izvora podataka treba da bude glas žrtava.

Mi upravo mislimo da jedan od osnovnih izvora prikupljanja podataka, naravno osim sudskih činjenica treba da bude glas žrtava, treba da budu njihove javne ispovesti i samo na taj način možemo da obezbedimo to priznanje u regionu, da se kako neki učesnici u ovim raspravama kažu, važno je da se u Beogradu čuje šta se događalo u Vukovaru, da se u Zagrebu zna šta se događalo u Kninu i u Varivodama ali glasom žrtava, da čujemo njih. Ima ih još uvek, zato ne smemo da čekamo. I da čekamo i da onda posle 20 godina kažemo šteta što ti nismo uradili.

(Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

REKOM mora postati pokret a ne samo komisija.

Prema tome svi portali, svi mediji crkveni, moraju da se okrenu sebi, da pišu i o svojim problemima, a i o problemima u drugim narodima. Mi moramo pomoći REKOM-u, REKOM mora biti pokret, a ne komisija, on mora da ima svoje ljude, ono što se kaže u svim institucijama društva, u svim vjerskim zajednicama, na svim mjestima gde se događaju krupne stvari, a najkrupnije se stvari događaju vjerujte na ubama džamijskim, u crkvama, u vjerskim zajednicama, na misama... (Miralem Hodžić, Islamska zajednica Srbije, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Netko mora napraviti prvi korak i krenuti sa priznavanjem odgovornosti.

Dakle svaka vjerska zajednica, da ne govorimo o Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, dakle svaka vjerska zajednica će uvijek naći alibi ili naći pravo da kaže nije nama sada da napravimo taj prvi korak. Ali gospodo draga o tome se radi, netko mora krenuti sa priznavanjem svinjarija koje smo napravili u ime ne znam čega već. Bez toga prvog koraka mi ćemo i dalje glumiti te opće fraze, te kurtoazije, pozivaćemo se na Pavla, na Kuharića, na Ivana Pavla II ali od toga nema korak prema pomirenju. (Drago Pilsel, novinar, teolog, član Koalicije za REKOM, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Vjerovati u postojanje morala u vjerskim zajednicama

Ako mi i dalje budemo vjerovali ili sumnjali da su fondovi morala deficitarni, nesposobni u našim verskim zajednicama, u našim institucijama, od ovoga posla nema ništa. (Drago Pilsel, novinar, teolog, član Koalicije za REKOM, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Stvoriti program koji bi se primenio i u školama kako bi podizali svest o tome šta se dešavalo.

Ja bih voleo da se iza ovog programa koji imate, iza ove ideje koja je izuzetna, postoji neki program koji bi mogao da se primeni da li u školskom sistemu, da li u vanškolskim sistemima ali svakako nešto što bi moglo da se primeni u okviru učeničkih kolektiva, kod mladih ljudi koji moraju da stvore svest o tome gde žive, skim žive, šta je bilo ono juče... Edukacija i mediji su ono na šta treba obratiti pažnju po mom skromnom mišljenju. (Sergej Beuk, Centar za interdisciplinarnu religijsku studiju i političku teologiju, Protestantski teološki fakultet, Novi Sad, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)

Izostavljanje istraživanja pre 1991. godine dovelo bi u sumnju objektivnost pristupa zločinima.

Mislim da bi izostavljanje takvih istih logora masovnih grobnica, nestalih osoba iz perioda pre 1991. godine ozbiljno doveo u sumnju objektivnost pristupa zločinima kao zločinima. Mislim da bi onda postojala mogućnost da neko pripiše ovoj inicijativi ideološka neka ograničenja (Milan Sitarski, Beogradska otvorena škola, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa verskim zajednicama o osnivanju REKOM, Beograd, Srbija, 16. jun 2010.)